

COLLEGEVOORSTEL

Onderwerp : Westervoort financieel gezond

Zaak- & documentnr.: Z/24/119980/ADV/24/201651078 **Opsteller:** Ronald Baltussen

Portefeuillehouder : P.J.H. Pennekamp

Afdeling : Financiën en
Belastingen

Openbaarheid : Openbaar m.i.v. verzending kennisgeving aan raad

Afstemming met : Directie en MT 1Stroom

Samenvatting

Gemeenten krijgen in 2026 zo'n € 3 miljard minder in het gemeentefonds zonder dat hiervoor concrete taken zijn verminderd. Recente informatie met aanzienlijke (extra) financiële gevolgen betreft de ontwikkelingen in het sociaal domein. Het gaat hierbij met name om de laatste informatie inzake kostenontwikkelingen in 2023 en consequenties voortvloeiende uit het tarief onderzoek dat in de regio heeft plaatsgevonden. Deze ontwikkelingen leiden ertoe dat de gemeente Westervoort, zonder verdere maatregelen te treffen, vanaf 2025 geen sluitende begroting meer kan presenteren. Reden voor actie.

Beslispunten

Het college besluit om aan de organisatie van 1stroom de volgende opdrachten te geven:

- 1) Breng op basis van de meest recente ontwikkelingen het financieel meerjarenperspectief in beeld. Zaken zoals de gevolgen van de diverse ontwikkelingen in het sociaal domein, verwachtingen met betrekking tot jaarrekeningcijfers 2023 etc. dienen hierbij te worden betrokken.
- 2) Presenteer in de (meerjaren)begroting 2025 voor in ieder geval het eerste begrotingsjaar (=2025) een sluitend perspectief.
- 3) Presenteer een notitie hoe om te gaan met de te verwachte tekorten in 2026 en verder en welk proces vervolgens te doorlopen om de begroting eventueel sluitend te maken. Besluitvorming hierover uiterlijk 1 oktober van dit jaar.
- 4) Breng ombuigingsvoorstellen 2026 en verder in beeld ten behoeve van de voorjaarsnota 2026.

Aanleiding

Gemeenten krijgen in 2026 zo'n € 3 miljard minder in het gemeentefonds zonder dat hiervoor concrete taken zijn verminderd. Dit 'ravijnjaar' is mede het gevolg van te lage vergoeding voor loon- en prijsontwikkelingen en de opschalingskorting. Landelijk is hier de afgelopen jaren al veel aandacht voor. Op dit moment is er nog geen structurele oplossing. De impact hiervan is in de recente voor- en najaarsnota's zichtbaar gemaakt.

Recente informatie met aanzienlijke (extra) financiële gevolgen betreft de ontwikkelingen in het sociaal domein. Het gaat hierbij met name om de laatste informatie inzake kostenontwikkelingen in 2023 en consequenties voortvloeiende uit het tarief onderzoek dat in de regio heeft plaatsgevonden. Voorlopige conclusies op basis van deze informatie geven aan dat Westervoort vanaf 2025 met aanzienlijke begrotingsoverschrijdingen te maken krijgt.

Deze ontwikkelingen leiden ertoe dat de gemeente Westervoort, zonder verdere maatregelen te treffen, vanaf 2025 geen sluitende begroting meer kan presenteren.

In het coalitieakkoord in Westervoort: "Vertrouwen in de politiek" is met betrekking tot financiën opgenomen dat Westervoort zijn financiën op orde dient te hebben. Goede sturingsinformatie wordt noodzakelijk geacht om tijdig te kunnen sturen en keuzes in beleid te maken.

Als gevolg van een meerjarig niet sluitende begroting dreigt voor de gemeente preventief toezicht. Aanleiding voldoende om een proces op te starten om te kijken wat nodig is om financieel weer in control te komen.

Beoogd effect

Uiteindelijk beoogd effect na realisatie van de opdracht is dat, het in het coalitieakkoord opgenomen uitgangspunt dat Westervoort zijn financiën op orde dient te hebben, wordt waargemaakt.

Argumenten

1.1. *Een goed beeld van de financiële situatie/opgave is noodzakelijk ten behoeve van een juiste opdrachtverstrekking.*

Het is van belang om op basis van de meest actuele informatie een zo reëel mogelijk beeld te schetsen van de huidige financiële stand van zaken. Op basis van dit gedeelde beeld kunnen de noodzakelijke vervolgacties worden bepaald. De financiële foto geldt als het vertrekpunt voor de vervolgacties. Momenteel liggen er al concept berekeningen, die in de komende weken verder verrijkt worden. Bijvoorbeeld op basis van de jaarrekening 2023, waar mogelijk nog afwijkingen naar voren komen die een structureel karakter hebben en zodoende van invloed zijn op de foto van de komende jaren.

2.1. *Een sluitend meerjarenperspectief in hetzij het eerste jaar hetzij het laatste jaar is noodzakelijk om in aanmerking te komen voor preventief toezicht.*

De gemeente Westervoort heeft in het coalitie akkoord als uitgangspunt opgenomen dat het zijn financiën op orde dient te hebben. Dat betekent in ieder geval een sluitende begroting (= repressief provinciaal toezicht). en afdoende buffers om tegenvallers op te vangen. Op basis van de eerste financiële inzichten wordt hieraan niet voldaan. Binnenkort start ook het proces van het opstellen van de voorjaarsnota.

Het voorstel is om tegelijk met het opstellen van de voorjaarsnota aan de organisatie een aantal kaders en opdrachten mee te geven die moeten leiden tot minimaal een sluitende begroting voor het jaar 2025. Daarmee legt het college aan de raad een voorjaarsnota voor waarin een sluitend eerste begrotingsjaar is verantwoord (maar nog geen maatregelen voor het ravijnjaar 2026, en verder). Het is vervolgens aan de raad om aan de hand van de voorgestelde maatregelen keuzes te maken.

3.1. *De begrote tekorten vanaf het jaar 2026 zijn fors te noemen. Nadere standpunt/kader bepaling is noodzakelijk als startpunt voor het vervolgtraject.*

Op basis van wat nu bekend is zijn er in de jaren 2026 en verder forse financiële tekorten te verwachten op de begroting. Daarin staat Westervoort overigens niet alleen. Voor het overgrote deel van de gemeenten geldt hetzelfde verhaal. Westervoort zal daarin zijn positie moeten bepalen. Sluitend voor alle jaren, sluitend alleen in het eerste of laatste jaar, niet sluitend etc. Diverse factoren die een rol spelen bij de opgave die straks voorligt zijn op dit moment nog onbekend. Welk kabinet bestuurt Nederland straks en wat betekent dat voor gemeenten, wat zijn de precieze gevolgen en bijbehorende maatregelen van de diverse

ontwikkelingen in het sociaal domein, wat brengt de meicirculaire en eventueel de september-circulaire dit jaar, wat zijn de financiële gevolgen van de voorziene organisatieontwikkeling in 1stroom etc.

4.1 Een sluitend meerjarenperspectief is noodzakelijk om te kunnen spreken van een financieel gezonde gemeente.

Definitieve besluitvorming (uiterlijk 1 oktober 2024) is het startsein voor een intensiever proces waarin we ombuigingsvoorstellen opstellen, ter voorbereiding op de voorjaarsnota's 2026. De omvang, inhoudelijk afwegingskader, diepgang, mate van participatie e.d., maken onderdeel uit van deze notitie. Daarom is deze fase nog niet verder uitgewerkt in dit procesvoorstel. Wij stellen voor dat voor fase 4 de beoogd projectleider een nadere uitwerking gaat maken in een projectplan, dat grotendeels beïnvloed wordt door de richtinggevende keuze van het college en raad uit fase 3.

Kanttekeningen

2.1. Een sluitend meerjarenperspectief in hetzij het eerste jaar hetzij het laatste jaar is noodzakelijk om in aanmerking te komen voor repressief toezicht.

Overwogen is nog om nu direct met voorstellen te komen om de begroting voor alle jaren sluitend te maken. Gezien de omvang van de verwachte opgave, de behoefte aan meer duidelijkheid op een aantal vlakken, de beoogde participatie in het vervolgproces en het capaciteitsvraagstuk in de organisatie 1stroom is hiervoor niet gekozen.

Financiële paragraaf

De opgave is omvangrijk. Fase 1 speelt op relatief korte termijn en daarvoor is al het nodige voorwerk verricht; dit kan uitgevoerd worden door de 1stroom organisatie zelf (met name financiën). Fase 2 tot en met 4 gaan naar verwachting veel vragen van de organisatie. Voorstel is om voor deze fasen een extern projectleider aan te trekken en waar nodig ook extra middelen te reserveren voor ondersteuning van de organisatie, bijvoorbeeld in de vorm van een extern deskundige. Van de gehele organisatie 1stroom zal in deze fasen veel worden gevraagd. Op dit moment is nog niet duidelijk hoeveel.

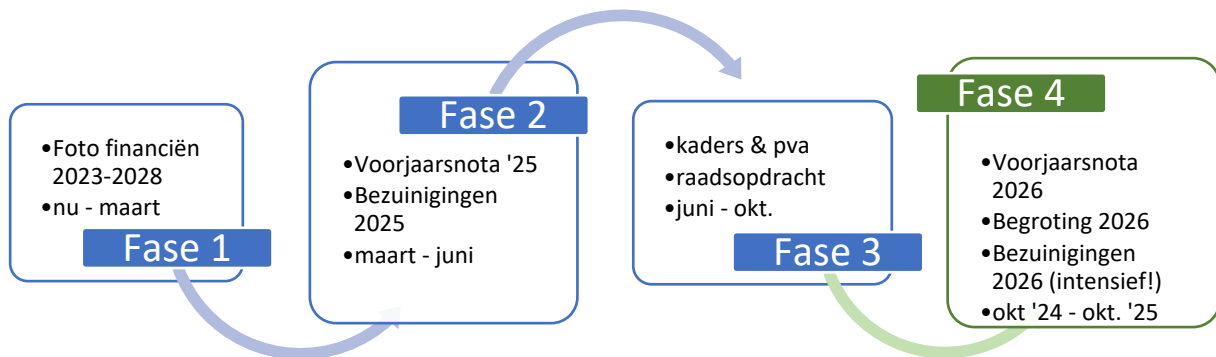
Eerste schatting extra benodigde middelen tot en met fase 4: **€ 200.000 - € 250.000 (€150.000 in 2024 en € 100.000 in 2025)**. Dit zijn kosten op te nemen in de begroting van 1Stroom en te verdelen op basis van de verdeelsleutel. Dekking in begroting Westervoort: extra bijdrage ten laste brengen van Algemene Reserve.

Participatie en communicatie

De communicatie inzake dit project wordt verzorgd door de projectgroep in nauwe samenwerking met de ambtelijk opdrachtgevers, ondersteund door een communicatie adviseur. Kanalen die hiervoor worden gebruikt zijn de diverse overlegsituaties, binnenshuis en programma coördinatoren. Bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever komen samen met de projectleider periodiek (frequentie nog te bepalen) bij elkaar om voortgang te bespreken. Afstemming met college en raad nog verder uit te werken. Aandachtspunt is ook hoe en wanneer de inwoners/bedrijven in het proces te betrekken. Voor fase 2 lijkt de tijd hiervoor tekort. Voor fase 3 dient deze vraag meegenomen te worden in de op te stellen notitie voor deze fase.

Uitvoering

Schematisch ziet het voorstel qua proces er op hoofdlijnen als volgt uit:

Relatie met andere projecten

Belangrijke relatie in fase 2 ligt er onder andere met de voorjaarsnota's van beide gemeenten. Dit project is in de voorbereidende cq opstartfase (onder regie van Financiën). Reeds nu weten we dat we te maken krijgen met tekorten in de komende jaren in beide gemeenten. Tevens leert de ervaring dat in het proces van de voorjaarsnota's er allerlei nieuwe wensen, speerpunten etc. op tafel komen die in de meeste gevallen leiden tot extra uitgaven. Voorstel is derhalve om aan degene die aan de slag gaan met de voorjaarsnota een aantal financiële kaders mee te geven zoals:

- Voor alle wensen, speerpunten, nieuw beleid etc. die leiden tot extra uitgaven dient voor eenzelfde bedrag een bezuiniging aangedragen te worden. De zogenoemde oud voor nieuw regeling.
- Reëel begroten en meenemen van toekomstige verwachte kostenstijgingen.

Oud voor nieuw is overigens niet voldoende. Afhankelijk van de uitkomsten van fase 1 dienen er ook nog aanvullende voorstellen te komen.

Relatie ligt er ook heel duidelijk met de ontwikkelingen in het sociaal domein, onder andere de uitkomsten van het tarievenonderzoek en de financiële impact hiervan, de bestuursopdracht sociaal domein in Westervoort en de inhoudelijke uitvoering (met taakstelling?) van SamenSterk. Maar ook met de uitvoering en de ambitie om verder te werken aan de professionalisering van de organisatie 1Stroom.

Het is van belang dat deze informatie tijdig beschikbaar komt omdat een en ander grote gevolgen heeft voor de taakstelling in financiële zin van beide gemeenten. Voor dit project worden de ontwikkelingen in deze en de besluitvorming die daarover plaatsvindt als vast gegeven meegenomen.

Belangrijkste verbanden:

- **SamenSterk** | Inhoudelijke beleidsagenda sociaal domein, waarin de hoofdkaders staan van de al eerder besloten transformatie. De nieuwe financiële inzichten vragen een stevige(re) inhoudelijke en financiële veranderopgave. Vooral nog is denkrichting dat dit project een concrete bezuinigingsopgave in geld meekrijgt, op basis van de inzichten uit dit project (fase 1 en 2). Regie via afdelingsmanager sociaal domein / te werven projectleider.

- **Bestuursopdracht sociaal domein WTV** | Opdracht is reeds gestart en zorgt voor inzicht en overzicht van beïnvloedbare en niet beïnvloedbare budgetten in het sociaal domein. Uitkomsten april 2024 verwacht. Is opstap voor (eventuele) bezuinigingsmaatregelen. Regie via afdelingsmanager F&B.
- **Professionalisering 1Stroom** | een toekomstbestendige, slagvaardige, effectieve en efficiënte organisatie is nodig voor optimale dienstverlening richting beide gemeenten. Huidig inzicht is dat hierin de nodige verbeteringen kunnen en moeten. Daarvoor is een – meerjarige – ontwikkelagenda gewenst, die nog nader opgesteld en uitgevoerd moet worden. Ook dit vraagt mogelijk investeringen, incidenteel dan wel structureel. Regie via directie 1Stroom.

Bijlagen

Bijlage 1 – Kennisgeving raad (Z/24/119980/201651074)